

A black and white photograph of a desk with several hand-drawn architectural plans. The plans are spread out, showing various rooms and corridors. A person's hand is visible in the bottom right corner, pointing at one of the plans. The plans are drawn on a grid paper. The title 'STRATEJİK MEKANSAL PLANLAMA YAKLAŞIMI' is overlaid on the image in a dark grey box.

STRATEJİK MEKANSAL PLANLAMA YAKLAŞIMI

Planlama Kuram ve Teknikleri / SBP3021

Dr. Öğr. Üyesi Erhan Kurtarı

2022 GÜZ / 05.12.2022

“Hayal gücü bilgiden daha önemlidir; çünkü bilgi sınırlıdır, halbuki hayal gücü tüm dünyayı kucaklar”.

Albert Einstein

KENT PLANLAMASI NEDİR?

Thomas Adams

VOL. XI, No. 6 JUNE, 1922 TOTAL NO. 72

ITS MEANING AND METHODS

Town Planning Consultant to the Dominion of Canada, Lecturer on Civic Design to Massachusetts Institute of Technology.

SCRAWNY CITY PLANNING
We plan our houses and factories. Is it not then absurd that we let our cities grow without plan?
Cities do not grow all by themselves. They are now planned. As the lady planner in Sinclair Lewis' town of Gopher Prairie said—"the planning of many towns is not left to chance. It must have taken genius to make them so

Paul Knox planlama mesleği ve uğraşının insanlığın yaşadığı **sağlık alanında yaşanan krizler** (salgın hastalıklar), **toplumsal krizler** (ayaklanma ve grevler), **doğal afetler** (yangın, sel vb) gibi çeşitli krizlere cevap üretebilmek için doğduğunu belirtir. Ayrıca planlamanın kapitalizmin olumsuz/yan etkilerini azaltmayı hedeflerken aynı zamanda uzun ömürlü olması için de uğraştığını belirtir.

PLANLAMA SİSTEMİNİN GELİŞİMİ I

Birinci aşama, kent planlamasının, **kentlerin güzelleştirilmesini** sağlayan bir uğraşı olarak anlaşılmıştır (city beautiful movement).

Geniş caddeler, görkemli yapılar, büyük ve güzel parklar ve meydanlar, bu anlayışın, üzerinde önemle durduğu öğelerdir.

Güzel kent yaratma duygusu, başlangıçta, yolları ve yapıları tek tek ele almakla yetinirken, sonradan, kentin bütün öğelerini birlikte güzelleştirmek amacına yönelmiştir.

KAYNAK: KELEŞ, R. (2000) KENTLEŞME POLİTİKASI, İMGE KİTAPevi, ANKARA; SS: 80-82

PLANLAMA SİSTEMİNİN GELİŞİMİ 2

İkinci aşamada, kentlerin imarı ve planlaması **bir mühendislik çabası** olarak görülmüş, kentin türlü işlevlerinin görülmesine yarayacak yapıların yapılmasında etkinlik sağlamak amacı, baş önceliği almıştır.

Bu aşamada, kent plancısı ile kent arasındaki ilişki, bir mühendislik firması ile önündeki proje arasındaki ilişkiye benzer bir ilişkidir.

Bu aşamada, kent planlama görevinin, yalnız mimarlar ve mühendisler tarafından yerine getirildiği görülür.

KAYNAK: KELEŞ, R. (2000) KENTLEŞME POLİTİKASI, İMGE KİTAPevi, ANKARA; SS: 80-82

PLANLAMA SİSTEMİNİN GELİŞİMİ 3

Üçüncü aşamada, kent plancılığının salt bir teknik uğraşı olmak yerine, ekonomik ve toplumsal etmenlerinin de hesaba katıldığı **çok yönlü bir çaba** olarak dikkate alınmasıdır.

Topraktan yararlanma ve bu amaçla plan yapmanın, kentin ekonomik ve toplumsal yapısı ile ilgili verilere de sahip olmayı gerekli kıldığı bu aşamada, teknik elemanlar yanında toplum-bilimlerinde uzmanlaşmış kişilerin de planlama takımları içinde yer aldığı görülür.

Kent planlamasının, uğraştığı konular bakımından alanı genişlemiştir.

KAYNAK: KELEŞ, R. (2000) KENTLEŞME POLİTİKASI, İMGE KİTABEVİ, ANKARA; SS: 80-82

PLANLAMA SİSTEMİNİN GELİŞİMİ 4

Dördüncü aşamada, kent planlamasında, **coğrafi kapsam değişikliği** olmuştur. Bu aşamada, kentleri, kendi sınırları içinde ele alarak planlamanın yetersizliği kabul edilmiş, çevrelerindeki köy ve kentlerden bağımsız bir planlama yaklaşımının geçerli sayılamayacağı anlaşılmıştır.

Kentlerin, başka kentlerle, içinde bulundukları bölge ile ekonomik ve toplumsal ilişkileri içinde ele alınmasını gerektiren bu görüş, son otuz kırk yılın ürünüdür.

Metropoliten planlama ve bölge planlaması adı verilen planlama türleri de, kent planlamasının, kent sınırları dışına doğru genişlemesi sonucunda ortaya çıkmışlardır.

KAYNAK: KELEŞ, R. (2000) KENTLEŞME POLİTİKASI, İMGE KİTABEVİ, ANKARA; SS: 80-82

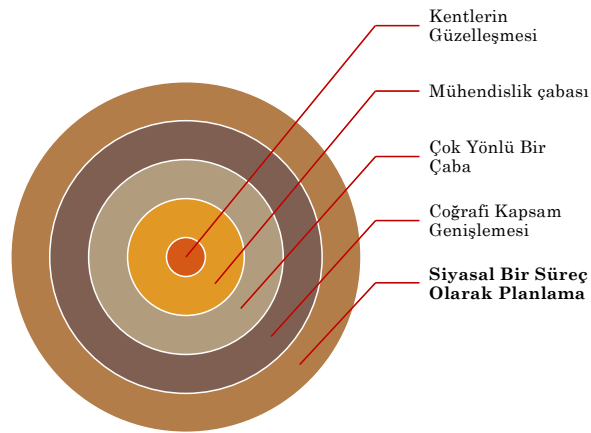
PLANLAMA SİSTEMİNİN GELİŞİMİ 5

Beşinci aşamada; planlama eyleminin **siyasal boyutları** da bu sürece eklenmiştir.

Artık bugün, kent planlamasının siyasal bir temeli, ilişkileri olduğu genellikle kabul edilmektedir. Kamu, baskı kümeleri, yerel yönetim ilişkileri ve nüfus ticareti gibi siyasal bilim yazınına özgü kavramların kent plancılarınca da sık sık bir kullanıldığı görülmektedir. Bunun başlıca nedeni, planlama eyleminin bir topluluğun değerleri ve erişmek istediği ereklerle yakından ilgili bulunması ve bunların da siyasal süreçlerden soyutlanamayacağı gerçeğidir.

KAYNAK: KELEŞ, R. (2000) KENTLEŞME POLİTİKASI, İMGE KİTAPevi, ANKARA; SS: 80-82

19.YY'DA PLANLAMA YAKLAŞIMLARININ VE PLANCININ ROLÜNÜN GELİŞİMİ

KAPSAMLI PLANLAMA ELEŖTİRİLERİ

■ Nelerdir?

■ Söz Sizde...

PLANLAMA PARADİGMALARINDA (POST-MODERN) DÖNÜM
1950-1980

STRATEJİK (MEKANSAL) PLANLAMA

"CITYWITHOUT A STRATEGIC PLAN IS A CITYWITH NO FUTURE"

Rekabet, tüm kavramın arkasında yatan felsefedir. **1950'lerin sonunda** General Electric, özel firmaların yönetiminde 'stratejik planlama' tabirini ve yöntemini kullanmaya başlamıştır. Bunun sonrasında da San Francisco, kentler için ilk stratejik planı başlatmayı denemiş ve bunun için özel sektörün deneyiminden yararlanmıştır.

Buradaki ana fikir, bir şehri tüm "üretim departmanları» ile birlikte ("firma"/şehir içinde faaliyet gösteren farklı kamu ve özel acentelerin) "firmanın rekabet ortamında hayatta kalması" için birlikte çalışması gereken bir organizasyon olarak ele almaktır. Bu yaklaşım çıktığından beri çok sayıda şehir tarafından benimsendi, öyle ki artık "stratejik planı olmayan bir şehir, geleceği olmayan bir şehirdir" bile denilmekteydi.

Stratejik planlama yaklaşımlarının öncü girişimleri esas olarak **Amerika Birleşik Devletleri'nde** geliştirilmiştir. Plancılar, stratejik planlama yaklaşımlarının kamu sektöründeki sorunları çözmeye de yardımcı olabileceğini umdukları yer de yine Amerika Birleşik Devletleri'ydi, çünkü özel sektör zaten çalkantılı bir ortamda çalışmaya alışmıştı (Emery ve Trist, 1965).

1980 SONRASI STRATEJİK PLANLAMA UYGULAMALARINA GEÇİŞ

- Böylesi bir ortamda, **1980'li yıllarda**, bir çok ülkede geleneksel planlama yaklaşımı kısmen terk edilmiş, kısmen geliştirilmiş ve yerine **esnek, kısa vadeli, parçacıl, piyasa ve politik baskılara kolayca adapte olabilen**, proje-temelli ve kompleks sonuçlar doğuran bir yaklaşım geliştirme fikri hakim olmuştur.
- **1990'lı yıllara** gelindiğinde ise, proje odaklı gelişme stratejileri nedeni ile, kentler ve kentsel bölgelerin toplumsal ve ekolojik yapılarında olumsuz sonuçların ortaya çıkması ile birlikte, 1960'lardan farklı bir politik gündem ile, **stratejik yaklaşım** yeniden değer kazanmıştır.
- Planlamada stratejik mekansal yaklaşım, 1960'ların planlama pratiğinde de etkin olarak kullanılmış, ancak 1980'lere gelindiğinde etkinliğini kaybetmiştir. 1980'lerde projeci yaklaşımın ağırlık kazanması kısa sürede eleştirilerin yükselmesine yol açmıştır.
- 1990'larda ise, kenti bir bütün olarak ele alan stratejik planlamanın gerekliliği, birçok ülke pratiğinde ve akademik tartışmalarda kabuledilir olmuştur.

STRATEJİK PLANLAMA SÜREÇLERİNDE KULLANILAN TEMEL KAVRAMLAR

STRATEJİ NEDİR?

STRATEJİ

Eski Yunanca kökenli bir sözcük olan “strateji”, genel anlamda modern bir savaşta, bir ulusun ya da uluslar birliğinin savunmasında askeri, siyasi, ekonomik ve manevi güçleri bir arada kullanmak olarak tanımlanır.

Yunancadaki stratego sözcüğünden türemiştir; bu sözcük stratos (ordu) ve ego (lider) sözcüklerinin bileşimidir. Yani, stratejik planlama teriminin kökleri savaş sanatında bulunmaktadır (Bryson ve Roering 1987’den aktaran Gedikli 2012)

Askeri anlamda: siyasi iktidarın belirlediği amaca varmak için askeri kuvvetleri kullanma sanatıdır.

Siyasi anlamda ise bir amaca varmak için eylem birliği sağlama ve düzenleme sanatı olarak bilinir.

Strateji, milli hedeflerin elde edilmesinde, mevcut bütün araç, imkan ve kaynaklardan en iyi şekilde yararlanma sanatı olarak da ifade edilir.

“Strateji”nin rolü, savaş alanının sürekli değişen koşullarına rağmen, varılmak istenen son hedefi asla gözden kaçırmamaktır (Salet ve Faludi 1999,aktaran Gedikli, 2012).

STRATEJİ

- Bugün bulunulan yeri, yarın olmak istenilen yerle kalıcı ve somut biçimde bağlayan düşünsel bir yapı olarak belirlemek mümkündür.
- Bu anlamda stratejinin esas özelliği amaçlarla araçları birbirine bağlamasıdır.
- **Strateji, bulunduğumuz yeri, varmak istediğimiz yere bağlayan bir köprüdür**

Kaynak: Erceiş, M. A. (2006) Proje Yönetimi Sürecinde Vizyon, Değerler Ve Stratejinin Önemi

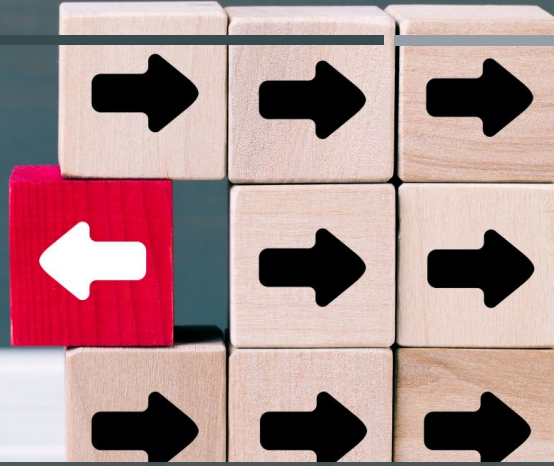
STRATEJİK EYLEM

- Mekansal planlama kapsamında söz edilen stratejik eylem, maddi ve sosyal değerlerin eşitsiz biçimde dağıldığı kentsel mekanların, rekabetçi ve sarsıcı dış dinamiklerin de etkisi ile, hızlı hareket eden değişken yapısı içinde, kentsel sistemin tüm unsurlarını bir araya getirme ve eylemleri bütünleştirme girişimidir. (Healey, 2002)

Kaynak: Healey, P. (2002) On Creating the City as a Collective Resource, Urban Studies, Vol.39, No.10, 1777-1792.

- **Stratejik Amaç;** Başarmak istenilen şey. Misyon, vizyon ve ilkelerle uyumlu olmalı, Orta vadeli bir zaman dilimini kapsamalı, İddialı, gerçekçi ve ulaşılabilir olmalı.
- **Stratejik Konsept;** Stratejik amaca nasıl ulaşmak istendiğiyle ilgilidir. Kaynak ve öncelikleri belirler.
- **Hedefler;** stratejik amaçların gerçekleştirilebilmesi için ortaya konulan spesifik ve ölçülebilir alt amaçlardır:
 - ✓ Ölçülebilir
 - ✓ İddialı
 - ✓ Sonuca odaklanmış
 - ✓ Zaman çerçevesi belli olmalıdır

Kaynak: Yılmaz, C. (2005) Stratejik Plan Çalışması Bilgilendirme Toplantısı, Celal Bayar Üniversitesi

STRATEJİK PLANLAMA YAKLAŞIMININ ORTAYA ÇIKIŞI

PLANLAMADA İLETİŞİMSEL VE İŞBİRLİKÇİ DÖNÜM / STRATEJİK PLANLAMANIN GELİŞİMİ

- Bir çok yazarın konsensüs sağladığı fikre göre 1980'lerin kent planlama teorilerinde baskın olarak ortaya çıkan paradigma değişimi iletişimsel veya işbirlikçi dönüşüm (**communicative or/and collaborative turn**) yaşandığıdır.
- İletişimsel dönüm 1980'lerin sonlarından beri hakim olan teorik söylemdir ve kendi orijinal temel önermelerinin ötesinde birçok yorum ve yaklaşımın gelişmesine yol açmıştır. Çeşitli değişimlerden geçerek şu isimlerle anılmıştır:
 - **Tartışma Eksenli Planlama** (*planning through debate*) (Healey, 1992a),
 - **İletişimsel Planlama** '*communicative planning*' (Healey, 1993; Innes, 1995),
 - **Tartışmacı Planlama** '*argumentative planning*' (Fischer and Forester, 1993),
 - **Birlikte Planlama** '*collaborative planning*' (Healey, 1997)
 - **Müzakereci Planlama** '*deliberative planning*' (Forester, 1999c).
 - **Just City** (Feinstein, 2010)
 - **Inclusive City Planning** (Habitat III, 2016)

Philip Allmendinger & Mark Tewdwr-jones (2002) The Communicative Turn In Urban Planning: Unravelling Paradigmatic, Imperialistic And Moralistic Dimensions, Space And Polity, 6:1, 5-24

STRATEJİK PLANLAMAYA GEÇİŞ İÇİN TEMEL GEREKÇELER

- Geleneksel planlama yöntemleri, özellikle büyük kentlerde görülen yeni olgu ve sorunlar karşısında yetersiz kaldığı gerekisiyle eleştirilirken; planlama alanının gündemine **“daha esnek bir yaklaşım”** olarak tanımlanan stratejik mekânsal planlama gelmiştir.
- Bu doğrultudaki yeni politika ekseni iki genel başlık altında toplanabilir:
 1. **Rekabet,**
 2. **Çevre politikaları**

YENİ POLİTİKA EKSENİ 1: REKABET EDEBİLİRLİK

- Yeni dünya düzeninde “rekabet edebilirlik” politikasının mekândaki yansıması; bir *kentin, kentsel bölgenin* veya *iktisadi bölgenin* rekabetçi koşullarla donatılması şeklindedir
- Bu yöndeki adımlar; ulaşım ve iletişim altyapısının geliştirilmesi; kentsel dönüşüm projelerine yapılan yatırımların artırılması; prestij projelerinin gerçekleştirilmesi; ofis mekânlarının yeni teknolojik olanaklarla donatılarak sayılarının artırılması; eğitim, sağlık, kültür ve eğlence tesislerinin çoğaltılması gibi sıralanabilir.

YENİ POLİTİKA EKSENİ 2: ÇEVRE POLİTİKASI

- Yerele özgü değerleri korumayı ve yereldeki yaşam kalitesini iyileştirmeyi içeren “Çevre” politikası da eskiye oranla daha fazla önem kazanmıştır.
- Yerel yönetimler, çevresel/kentsel değerlerin korunması ve yaşam kalitesinin geliştirilmesi konularını da temel politika konusu olarak, mekânın fiziksel gelişimine yönelik strateji ve politikaların yanı sıra görmeye başlamışlardır. Fiziksel mekânla doğrudan ilişkili olmayan; ama mekânı dönüştürmede ya da değiştirmede güçlü rol oynayan **ekonomik, sosyal, çevresel ve örgütsel strateji** veya **politikalar** da artık stratejik mekânsal planlamanın konusudur.
- Bu noktada, tüm bu alanları birleştirici rol oynayan **sürdürülebilir kalkınma** kavramı yaygın olarak kullanılmaya başlanmıştır ve benimsenmiştir.

YENİ SÜRECİN YENİ ÖRGÜTLENME BİÇİMLERİ

- politika süreçlerinde yerelden uluslararası düzeye kadar pek çok kurum/örgüt rol almaya başlamış; yeni ağ yapıları, ortaklıklar (ulus-aşırı örgütlenmeler, bölgesel/ yerel işbirlikleri, kamu sektörü/özel sektör/sivil toplum ortaklıkları vb.) ortaya çıkmıştır...
- Birinci kanaldaki gelişmeler küreselleşme süreçlerini içermektedir. Bu süreçlerle ortaya çıkan dinamikler, mekânsal planlama alanında yeni politika gündemlerinin ve örgütlenme biçimlerinin benimsenmesinde çok etkin olmuştur.
- İkinci kanalda ise, post-modern bakış açısının 1980'lerin ikinci yarısında planlama disiplinine daha fazla etki ettiği görülmektedir. Post-modern felsefeye göre, bilgiye ulaşmanın yolu sadece pozitivist yöntemlerden geçmez, ilgili herkesin görüşlerini ifade edebilmesi ve uzlaşma yoluyla karar alınması gerekmektedir.

“ARAÇSAL AKILCILIK”TAN “İLETİŞİMSEL AKILCILIK”A GEÇİŞ SÜRECİ

- Planlama giderek paydaşların bir araya gelerek yatay ilişkiler kurduğu iletişimse bir faaliyet haline dönüşmektedir
- Bu gelişmeler çerçevesinde, planlama yazınında yeni bir paradigma doğduğundan söz edilmektedir: Modernist dönemin “araçsal akılcılık” paradigmasının karşısında “iletişimsel akılcılık” paradigması ortaya çıkmıştır.
- stratejik mekânsal planlama, bir yandan küreselleşme süreçlerinin kentler üzerindeki somut sonuçlarıyla başa çıkabilen; diğer yandan post-modern felsefenin öne çıkardığı paydaşlar arası etkileşim/iletişim gereksinimlerine olanak tanıyan- bir yaklaşım olarak giderek yaygınlaşmıştır.

PLANLAMADA İLETİŞİMSEL VE İŞBİRLİKÇİ DÖNÜM / STRATEJİK PLANLAMANIN GELİŞİMİ AŞAMALARI

- İletişimsel yaklaşım içi içe olduğu çeşitli entelektüel birikim ve okullardan da etkilenecek farklı alanlarda gelişmiştir. Bunlar arasında:
 - neo-pragmatics (Harper and Stein, 1995),
 - critical theory (Forester, 1993),
 - Foucauldian perspectives (Flyvbjerg, 1998) ve
 - Planning practice (Hoch, 1992) sayılmaktadır
- Bu akım aynı zamanda “yeni kurumsalcılık” akımından da etkilenecek; yönetim süreçleri, yeni siyasa fikirleri ve yeni kurumsal yapılar için geliştiren akademik kaygılar ile de tam örtüşmektedir

Philip Allmendinger & Mark Tewdwr-jones (2002) The Communicative Turn In Urban Planning: Unravelling Paradigmatic, Imperialistic And Moralistic Dimensions, Space And Polity, 6:1, 5-24

STRATEJİK PLANLAMANIN KİMİ AYIRT EDİCİ ÖZELLİKLERİ

- Eyleme yönelik olma,
- Planlama sürecine geniş çaplı ve farklı kesimlerin katılımı,
- Dış evredeki fırsat ve tehditleri; çevredeki güçlü ve zayıf özellikleri dikkate alma,
- Mevcut ve potansiyel rakipleri dikkate alma.

Anahtar kavramlar: eylem (action), katılım (participation), SWOT (GZFT) analizi, rekabet (competition).

Toplumsal ve ekonomik süreçlerde ortaya çıkabilecek sürprizler karşısında hazırlıklı olmayı sağlayan mekânsal stratejik planın konusu, mekânın hangi temel kararlar etrafında şekilleneceğidir.

Kapsamlı Planlama ve Stratejik Mekansal Planlama Yaklaşımlarının Karşılaştırılması (Gedikli, 2012; Ersoy, 2011)

	GELENEKSEL PLANLAMA	STRATEJİK MEKÂNSAL PLANLAMA
Sorumlu Örgüt / Kurum	Belli bir hiyerarşi içinde sorumluluk alanları olan kamu kurumları tarafından yapılır/yaptırılır.	Bir kamu kurumu veya özel kurum tarafından eşgüdümlü, tüm aşamalarda yatay ve eşit koşullarda çalışan ağsal bir örgütün işbirliği ile üretilir.
Yasal statü	Mekânsal planlamaya ilişkin ulusal yasalarda yer alır; dolayısı ile yasal bağlayıcılığı vardır.	Yasal bağlayıcılığı olmak zorunda değildir; gönüllü bir eylem olarak da yapılabilir.
Plan Formu	Arazi kullanımlarının formlarının, büyüklüklerinin, nüfus yoğunluklarının kesin şekilde belirlendiği harita ve eklerinden oluşur -temel amaç fiziksel gelişimin denetlenmesidir.	Mekânsal olmak zorunda olmayan, ancak mekânsal gelişimde doğrudan veya dolaylı etkisi olan çok sektörlü strateji ve hedefleri içeren yazılı belge ve ana stratejileri gösteren genel bir fiziksel şemadan oluşur-temel objektif hem fiziksel hem de fiziksel olmayan gelişim
Plan sınırları	İdari sınırlar içinde yapılır.	İdari sınırlar aşılabılır. Çünkü mekândaki ilişkiler (kurumsal/sektörel) idari sınırların ötesine geçebilir.
İçerik	Fiziksel gelişimi esas alır; diğer sektörleri dolaylı şekilde içerebilir.	Fiziksel, sosyal, ekonomik, kültürel, örgütsel gelişim konuları birbirini tamamlayan şekilde içerilir.
Zaman sınırı	Kesin biçimde belirlenmiş arazi-kullanım kararlarının uygulanması için uzun erimli planlama anlayışı söz konusudur.	Vizyon uzun-erimlidir. Ancak bu vizyona referansla sürekli proje önerisi geliştirilebilir -yani zaman sınırı projenin içeriğine göre değişmektedir.
Gösterim ve Plan Dili	Plan raporu önemli olmasına karşın planlama kararları ve plan lejantında yer alan mekânsal kullanımla ilgili tüm başlıkların plan üzerinde ölçeğine uygun biçimde gösterilmesi ön görülür.	Esas olan plan raporu olduğu için gösterim ve plan dili son derece şematik olup yönelim ve eğilimlere ilişkin ana kararlar ölçek kaygısı taşınmaksızın şemalar biçiminde gösterilir.
Temel amaç	Fiziksel gelişimin düzenlenmesi ve denetim altına alınması amaçlanır.	İletişim/bilişim ve ulaşım altyapıları sağlanması, yerli ve yabancı sermayenin teşvikine yönelik stratejilerle kentsel rekabetçiliğin artırılması Sürdürülebilirlik ilkesine uyumlu şekilde, yerel değerleri koruyarak kentsel ve çevresel yaşam kalitesinin artırılması

Mekansal Strateji Planı ve Master (Nazım) Plan Karşılaştırması (Castells ve Borja, 1997)

Mekansal Stratejik Plan	Master Plan
Bütünleyici bir plandır	Kentsel mekânı düzenler
Projelere öncelik verir.Ancak projelerin gerçekleşeceği mekânı belirleme gerekli değildir	Arazi kullanımlarını tanımlar ve kente dair genel sistemi ve geniş kamusal alanların yerlerini belirler
Her aşamada uzlaşma ve katılıma dayanır	Kamunun tasarım sorumluluğu vardır. Katılım ise 'aposteriori' (sonuca ilişkin) katılım'dır
Niceliksel analiz yöntemleri kullanılır	Mekânsal ve fiziksel alan çalışmaları kullanılır
Kısa vadede müdahale gerektiren eylemlerde, aktörler arasında uzlaşma ve kararlığa dayalı bir plandır	Düzenleyici bir plandır. Eylemin potansiyel geleceğini düzenler
Bir eylem planıdır	Eylemi düzenlemek için bir plandır

STRATEJİK MEKANSAL PLANIN UNSURLARI; YÖNTEM, UYGULAMA, ELEŞTİRİ

STRATEJİK PLANLAMA SÜRECİNİN AŞAMALARINDA SIKLIKLA BAŞVURULAN YÖNTEM VE TEKNİKLER

1. Çalışılan kuruma veya kente ilişkin mevcut durum tespiti yapılarak, bağlamsal yapı anlaşılmaya çalışılır. **Paydaş haritası oluşturulur.**
2. Güç ilişkilerinden olabildiğince bağımsız şekilde paydaş gruplarıyla ayrı ayrı kurumla/kentle ilgili değerlendirmelerin yapıldığı ve gelecek beklentilerinin öğrenildiği **odak grup çalışmaları yapılır.** Bu çalışmalarda paydaşlara planlama sürecinin yöntemi anlatılır ve katılımcıdan neler beklendiği kendisine iletilir.
3. Tüm paydaşların bir araya geldiği stratejik planlama toplantıları ve ortaklaşa biçimde gelecek tasarımının yapıldığı **proje tasarım toplantıları** gerçekleştirilir. Bu aşamada projeleri izleme-değerlendirme sistemi de geliştirilir. Katılımlı stratejik planlama toplantıları; vizyon, stratejiler ve vizyonu hayata geçirecek projelerin kurgulandığı ve önceliklendirildiği toplantılardır.

STRATEJİK PLANLAMA ÜZERİNE YAPILAN TANIMLAMALAR

Sartorio (2005), çeşitli tanımlamalar içinde stratejik planlama ile ilgili öne çıkan genel kavramları şöyle sıralamaktadır:

- Uzun bir dönem için planlama gereksinimi,
- Kapsamlılık; ancak uzman bilgisi ile oluşturulan kapsamlılığın yerini, olabildiğince çok aktör tarafından üretilen kapsamlılık alıyor,
- Etkileşim,
- Birden fazla aktör ve görüş,
- Süreç odaklılık,
- Karşılıklı bağlantılılık.

STRATEJİK PLANLAMAYA DÖNÜK ELEŞTİREL GÖRÜŞLER:

1. Küreselleşme dinamiklerinin etkisiyle planlama alanında ortaya çıkan gelişmelere yönelik eleştiriler;
 - kapitalist düzendeki temel dinamiğin asimetrik güç ilişkileri olduğuna dikkati çekerek; küreselleşme süreçlerinin **gelişmiş ülkelerin lehine, gelişmekte olanların ise aleyhine** sonular getirdiğini vurgulamaktadır.
2. Planlamada iletişimsel akılcılığın (katılımlı süreçlerin) etkin biçimde uygulanabilirliğini sorgulayan eleştiriler.
 - planlama alanında doğan iletişimsel akılcılık paradigmasının işlevselliğini sorgulamaktadır. Bu paradigmanın temel varsayımı, planlama sürecinde uzlaşmaya varılacağı yönündedir; **uzlaşmaya varılamama durumunda ne olacağından** söz edilmez.
 - iletişimsel akılcılık paradigması **toplumun tüm kesimlerinin** planlama sürecine katılacağını ön görmesine rağmen, bunun nasıl olacağını açıklamamaktadır.

İLETİŞİMSEL AKILCILIĞIN İŞLEVSELLİĞİNE YÖNELİK ELEŞTİRİLER:

- Bireysel çıkarların terk edilip **uzlaşmaya** varılamaması
- **Güven** ortamının oluşmaması
- **Eşitlik** ortamının oluşturulamaması
- **Sosyal sermayenin niteliğinin** her yerde istenen gelişmişlik düzeyinde olmaması
- Paydaşları teşvik eden **güçlü liderlik** ve/veya önemli aktörlerin/kurumların olmaması.
- Paydaşlar arasında çelişkiler ortaya çıkabilmesi
- Karar alma/uygulama süreçleri sırasında **yönetimdeki aktörlerin değişmesi**.

STRATEJİK MEKÂNSAL PLANLAMA ÖZET OLARAK NEDİR?

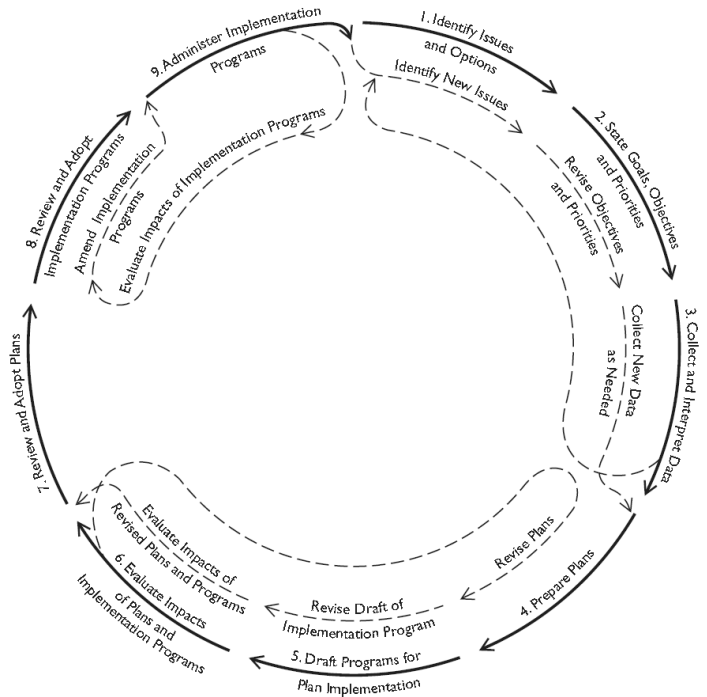
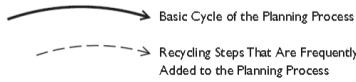
1. Stratejik mekânsal planlama yaklaşımında özel sektörden aktarılan bazı teknik, yöntem ve ilkeler vardır (**GZFT** analizi yapmak, vizyon oluşturmak, eşitli kesimlerin geniş çaplı katılımına olanak tanımak, **eyleme yönelik** olmak, vs.).
2. Ancak, bu teknik ve yöntemlerin hayata geçiriliş biçimi **kentten kente değişim gösterebilecektir** çünkü her kentte bir araya gelen paydaşlar, bunlar arasında etkin olanlar ve üstlendikleri roller birbirinden farklı olacaktır.
3. Sosyal sermayenin niteliğinin yüksek olduğu yerlerde (toplum içinde kurulan örgütlenmelerin, işbirliği ağlarının sayısı ve niteliği), **katılımlı süreçler** daha etkili olabilmektedir.
4. Sürecin başarısını etkileyen bir başka önemli etmen, güçlü aktör ve/veya kurumlar tarafından, her aşamada **paydaşların eşgüdümünün** sağlanmasıdır.

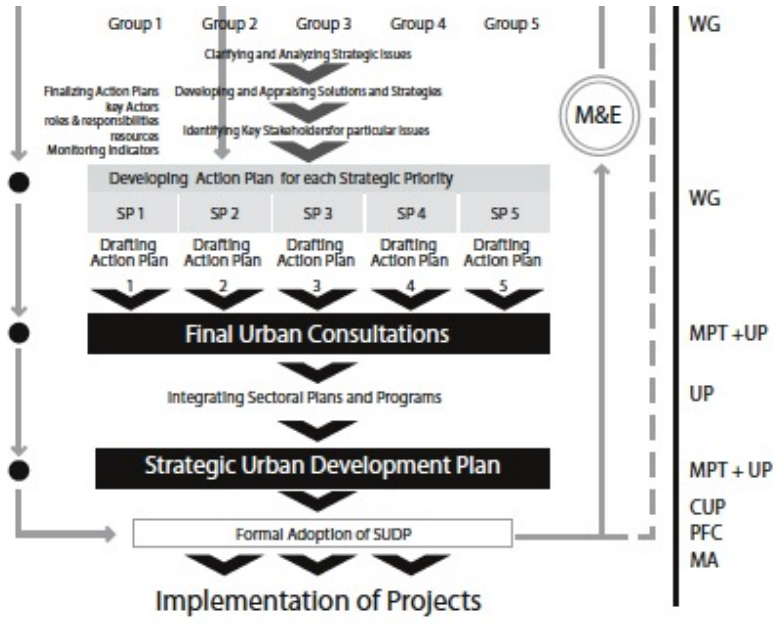
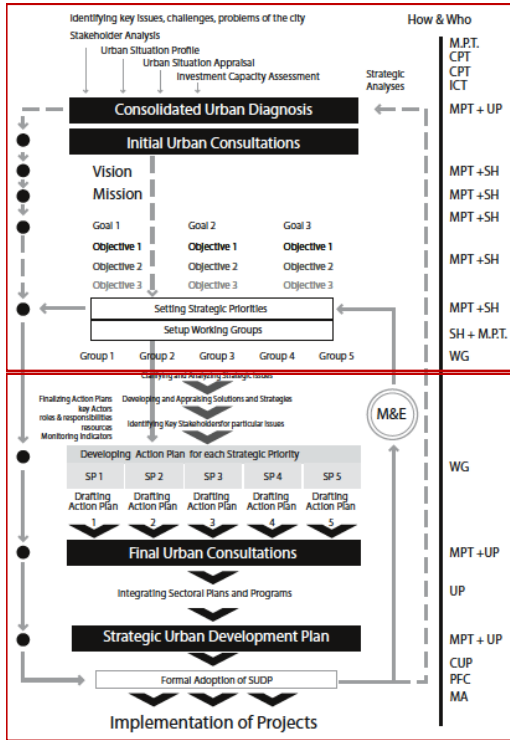
STRATEJİK MEKÂNSAL PLANLAMA

- 5. Karar alma sürecinde katılımın sağlanması, planın uygulanacağını garanti etmeyebilir. Bu nedenle, stratejik planlama süreçlerinde karar alma/uygulama/izleme-değerlendirme aşamalarının aktörleri ve üstelenecekleri rollerin tanımlanması gerekir.
- 6. Stratejik mekânsal planlar arazi-kullanım planlarının alternatifi değildir. Pek çok ülkenin planlama sistemlerinde bu planlar, alt ölçekteki planlara yol gösteren genel planlar olarak görülmektedir. Arazi kullanım süreçlerine doğrudan müdahale etmezler ve ayrıntılı arazi-kullanım kararlarını içermezler. Bundan ziyade, arzulanan geleceğe (vizyona) ulaşmak için genel gelişme yönünün ne olacağını gösterirler ve paydaşların süreçte nasıl yer alacaklarını tarif ederler.

PLANLAMA SÜRECİ DÖNGÜSÜSELDIR...

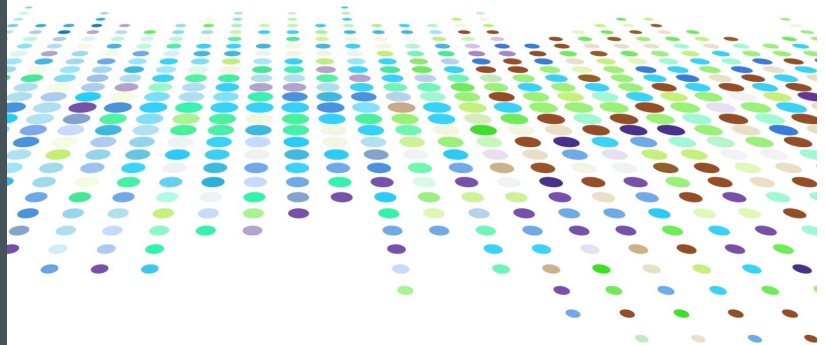
A Planning or Plan-Making Process Cycle (American Planning Association, 1995)

TÜRKİYE'DE MEKANSAL PLANLAMA OLGUSU VE MEVZUATI

YÖNETMELİKLER VE
TANIMLAR

MEKANSAL PLAN

- Planlama eylemi, bir toplumsal sistemin temel sınırlayıcı verileri çerçevesinde geleceğin en uygun zihinsel benzeşimi (simulation) ile bu benzeşimin uygulama da karşılaştığı sorunların, kurulan modeli yeniden etkilemesine ve değiştirilmesine olanak sağlayan bir süreçtir.
- Dolayısı ile, her zaman, farklı soyutluk düzeylerinde hazırlanmış modellerin somut verilerle sınanarak uygulanması ve buna göre de oluşturulan modelin, eğer gerekiyorsa yeniden gözden geçirilmesi esastır. Kent planları da bu çerçevede farklı soyutluk düzeylerinde hazırlanırlar. (Ersoy, M. 2000)

- ODTÜ Taslağı planlamanın en temel unsurlarından birisinin, birbirini yönlendiren ve denetleyen farklı ölçeklerdeki planlar arasındaki “kademeli birliktelik” ilkesi olduğu görüşünden yola çıkılmaktadır. Çalışmada, “yürürlükteki mevzuatın öngördüğü planlama dizgesinin, üst ve alt kademeleri eksik kalan, yani başlangıcı ve sonu olmayan bir ara kademe planlamasını niteliğinde olduğu” (Ersoy, 2002) özellikle vurgulanmaktadır.
- Geliştirilen öneride öncelikli olarak planlar arasında, “Mekânsal Strateji Planları” (MSP) ve “İmar Planları” (İP) olarak ikili bir ayrım yapılmaktadır. Genel ve uzun dönemli ilke ve hedefler ile mekânsal ana yönlendirme kararlarını belirleyen üst ölçekli planlar olarak mekânsal strateji planları kendi içinde “Ülke MSP”, “Bölge MSP”, “Alt Bölge MSP” ve “Metropolitan Bölge MSP” na ayrılmaktadır. Alt ölçek planlar olan imar planları ise Nazım ve Uygulama İmar Planları olarak tanımlanmaktadır.

PLAN ADI	PLANLAMA ALANI	ÖLÇEK	PLAN YAPMA YETKİSİ	PLAN ONAMA YETKİSİ
<i>Ülke Mekânsal Strateji Planı</i>	Ülke	1/1.000.000 ve üzeri	DPT	Bakanlar Kurulu
<i>Bölge Strateji Planı</i>	Bölge	1/200.000 ve üzeri	Bölge Kalkınma Ajansları	DPT
<i>Alt Bölge Strateji Planı</i>	Havza ve alt bölge	1/50.000 ve üzeri	Bayındırlık ve İskân Bakanlığı	Bayındırlık ve İskân Bakanlığı
<i>Metropolitan Bölge Strateji Planı</i>	Büyükşehir Belediye sınırları	1/50.000 ve üzeri	Büyükşehir Belediyesi	Büyükşehir Belediyesi
<i>Nazım İmar Planı</i>	Belediye ve Mücavir alan	1/5.000 1/2.000	Tüm Belediyeler	İlgili Belediye
<i>Uygulama İmar Planı</i>	Belediye ve Mücavir alan	1/1.000	Büyükşehir Belediyeleri Dışında Kalan Tüm Belediyeler	İlgili Belediye

MEKANSAL PLANLAR YAPIM YÖNETMELİĞİ

ilgili maddeler

Ölçek	Plan Türü		Kapsam
Üst 1/ 500.000 1/ 250.000	MEKÂNSAL STRATEJİ PLANI	SOYUT	Ülke kalkınma politikaları ve bölgesel gelişme stratejilerini mekânsal düzeyde ilişkilendiren, bölge planlarının ekonomik ve sosyal potansiyel, hedef ve stratejileri ile ulaşım ilişkileri ve fiziksel eşiklerini de dikkate alarak değerlendiren, yer altı ve yer üstü kaynakların ekonomiye kazandırılmasına, doğal, tarihi ve kültürel değerlerin korunmasına ve geliştirilmesine, yerleşmeler, ulaşım sistemi ile kentsel, sosyal ve teknik altyapının yönlendirilmesine dair mekânsal stratejileri belirleyen, sektörlerle ilişkin mekânsal politika ve stratejiler arasında ilişkiyi kuran, haritalar üzerinde şematik ve grafik dil kullanılarak hazırlanan, ülke bütününde ve gerekli görülen bölgelerde yapılabilen, sektörel ve tematik paftalar ve raporu ile bütün olan planı
Orta 1/100.000 0 1/50.000 ...	Çevre Düzeni Planı		ÇDP: Varsa mekânsal strateji planlarının hedef ve strateji kararlarına uygun olarak orman, akarsu, göl ve tarım arazileri gibi temel coğrafi verilerin gösterildiği, kentsel ve kırsal yerleşim, gelişme alanları, sanayi, tarım, turizm, ulaşım, enerji gibi sektörlerle ilişkin genel arazi kullanım kararlarını belirleyen, yerleşme ve sektörler arasında ilişkiler ile koruma-kullanma dengesini sağlayan ölçeğine uygun gösterim kullanılarak bölge, havza veya il düzeyinde hazırlanabilen, plan notları ve raporuyla bir bütün olarak yapılan planı,
1/ 25.000 1/ 5.000 Alt 1/ 1.000 ...	Nazım İmar Planı Uygulama İmar Planı	SOMUT	Nazım İmar Planı: Mevcut ise çevre düzeni planının genel ilke, hedef ve kararlarına uygun olarak, arazi parçalarının genel kullanım biçimlerini, başlıca bölge tiplerini, bölgelerin gelecekteki nüfus yoğunluklarını, çeşitli kentsel ve kırsal yerleşme alanlarının gelişme yön ve büyüklükleri ile ilkelerini, kentsel, sosyal ve teknik altyapı alanlarını, ulaşım sistemlerini göstermek ve uygulama imar planlarının hazırlanmasına esas olmak üzere, onaylı halihazır haritalar üzerine, plan notları ve ayrıntılı raporuyla bir bütün olarak hazırlanan planı, Nazım imar planı ilke ve esaslarına uygun olarak yörenin koşulları ve planlama alanının genel özellikleri, yapının kullanım amacı ve ihtiyacı, erişilebilirlik, sürdürülebilirlik ve çevreye etkisi dikkate alınarak; yapılaşmaya ilişkin yapı adaları, kullanımları, yapı nizamı, bina yüksekliği, taban alanı katsayısı, kat alanı kat sayısı veya emsal, yapı yaklaşma mesafesi, ön cephe hattı, ifraz hattı, kademe hattı, ada ayırım çizgisi, taşıt, yaya ve bisiklet yolları, ulaşım ilişkileri, parkları, meydanları, kentsel, sosyal ve teknik altyapı alanlarını, gerektiğinde; parsel büyüklükleri, parsel cephesi ve derinliği, arka cephe hattı, yol kotu ve bu kotun altındaki kat adedi, bağımsız bölüm sayısı gibi yapılaşma ve uygulamaya ilişkin kararları, uygulama için gerekli imar uygulama programlarına esas olacak uygulama etaplarını ve diğer bilgileri ayrıntıları ile gösteren imar planı türü

TANIMLAR

MADDE 4

- **Mekânsal plan:** 3194 sayılı İmar Kanunu uyarınca hazırlanan, kapsadıkları alan ve amaçları açısından üst kademeden alt kademeye doğru sırasıyla; mekânsal strateji planı, çevre düzeni planı ve imar planını,
- **Mekânsal strateji planı:** Ülke kalkınma politikaları ve bölgesel gelişme stratejilerini mekânsal düzeyde ilişkilendiren, bölge planlarının ekonomik ve sosyal potansiyel, hedef ve stratejileri ile ulaşım ilişkileri ve fiziksel eşiklerini de dikkate alarak değerlendiren, yer altı ve yer üstü kaynakların ekonomiye kazandırılmasına, doğal, tarihi ve kültürel değerlerin korunmasına ve geliştirilmesine, yerleşmeler, ulaşım sistemi ile kentsel, sosyal ve teknik altyapının yönlendirilmesine dair mekânsal stratejileri belirleyen, sektörlerle ilişkin mekânsal politika ve stratejiler arasında ilişkiyi kuran, 1/250.000, 1/500.000 veya daha üst ölçek haritalar üzerinde şematik ve grafik dil kullanılarak hazırlanan, ülke bütününde ve gerekli görülen bölgelerde yapılabilen, sektörel ve tematik paftalar ve raporu ile bütün olan planı,

PLAN TÜRLERİ

- Mekânsal strateji planları ve  evre düzeni planları hazırl nırken kalkınma planı, bölge planları, bölgesel gelişme stratejileri ve diğ r strateji belgeleri ile ortaya konulan hedefler dikkate alınır.
- **Bütünleşik kıyı alanları planı**, mekânsal planlama kademelenmesinde yer almayan, kıyı ve etkileşim alanına özgü stratejik yaklaşımla hazırlanan ve imar planlarını yönlendiren plandır.
- **Uzun devreli gelişme planı**, ulaşım ana planı ve diğ r özel amaçlı plan ve projeler; mekânsal planlama kademelenmesinde yer almayan, planlara girdi sağlayan ve imar planı kararlarına veri oluşturan veya gerektiğinde mekânsal planların uygulanmasına yönelik araç ve ayrıntıları da içerebilen, stratejik plan yaklaşımı ile gerektiğinde şematik ve grafik planlama dili kullanılarak yapılan, plan paftası, eylem planı ve planlama raporu ile bütün olan çalışmalardır.

DİĞER PLAN TÜRLERİ

- **Eylem planı**: Planların hayata geçirilmesine yönelik olarak dönüşüm, uygulama, altyapı gibi birbiriyle bağlantılı iř ve eylemlerin kurum, kuruluş ve diğ r paydaşların, b t  e, zaman, insan kaynağı ve kurumsal kapasitelerinin belirlendiği ve ilgili kurum ve kuruluşlar ile işbirliği içinde gerektiğinde idarelerce hazırlanan planı,
- **Koruma amaçlı imar planı**: 21/7/1983 tarihli ve 2863 sayılı Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kanunu uyarınca hazırlanan nazım ve uygulama imar planını,
- **Kentsel tasarım projesi**: Doğal, tarihi, kültürel, sosyal ve ekonomik özellikler ile arazi yapısı dikkate alınarak, tasarım amacına göre kütle ve yapılanma düzeni veya açık alan düzenlemelerini içeren; taşıt ulaşımı, otopark ve servis ilişkileri ve yaya dolaşım ilişkilerini kuran; yapı, sokak, doku, açık ve yeşil alanların ilişkisini ve kentsel mobilya detaylarını gösteren; altyapı unsurlarını bütüncül bir yaklaşımla disiplinler arası olarak ele alan; imge, anlam ve kimlik özelliklerini ifade eden; tasarım ilke ve araçlarını içeren uygun ölçekteki projeyi,

MEKÂNSAL PLANLAMA KADEMELERİ VE İLİŞKİLERİ

- MADDE 6 – (I) Mekânsal planlar kapsadıkları alan ve amaçları açısından Mekânsal Strateji Planları, Çevre Düzeni Planları ve İmar Planları olarak hazırlanır.
- Buna göre planlama kademeleri, üst kademededen alt kademeye doğru sırasıyla;
 1. Mekânsal Strateji Planı,
 2. Çevre Düzeni Planı,
 3. Nazım İmar Planı ve
 4. Uygulama İmar Planından oluşur.

MEKÂNSAL PLANLAMA KADEMELERİ VE İLİŞKİLERİ (2018)

- MADDE 6 – Mekânsal planlar, kapsadıkları alan ve amaçları açısından Mekânsal Strateji Planlarına uygun olarak; “Çevre Düzeni Planları” ve “İmar Planları” kademelerinden oluşur.
- İmar planları ise nazım imar planı ve uygulama imar planı olarak hazırlanır. Her plan bir üst kademedeki plana uygun olarak hazırlanır. Mekânsal strateji planlarında; kalkınma planı ile varsa bölge planları, bölgesel gelişme stratejileri ve diğer strateji belgelerinde ortaya konulan hedefler dikkate alınır.
- Büyükşehirlerde 1/25.000 ölçekli nazım imar planının yapılmış olması, gerekli görülen bölgelerde 1/5.000 ölçekli nazım imar planlarının yapılmasına engel teşkil etmez.

MEKANSAL STRATEJİ PLANI TANIMI ÇEVRE KANUNU VE BAZI KANUNLARDA DEĞİŞİKLİK YAPILMASINA DAİR KANUN KAPSAMINDA ŞU ŞEKİLDE YER ALDI:

- Çevre Kanunu ve Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun ile “Nazım İmar Planı” ve “Çevre Düzeni Planı” tanımları değiştirildi ve maddeye “Fen adamları” tanımından sonra gelmek üzere “Mekânsal Strateji Planı” tanımı eklendi.
- Kanun, 10 Aralık 2018 tarihinde Resmi Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe girdi. Peki, yeni mekansal strateji planı nedir?
- “Nazım İmar Planı; varsa bölge planlarının mekâna ilişkin genel ilkelerine ve varsa çevre düzeni planlarına uygun olarak halihazır haritalar üzerine, yine varsa kadastral durumu işlenmiş olarak çizilen ve arazi parçalarının; genel kullanım biçimlerini, yerleşme alanlarının gelişme yön ve büyüklüklerini, nüfus yoğunlukları ve eşiklerini, ulaşım sistemlerini göstermek ve uygulama imar planlarının hazırlanmasına esas olmak üzere düzenlenen, plan hükümleri ve raporuyla beraber bütün olan plandır.”

MEKÂNSAL STRATEJİ PLANLARINA DAİR ESASLAR

MEKÂNSAL STRATEJİ PLANI, PLANLAMA ALANI

■ MADDE 13 – (1)

- a) Ülke bütünü ile karasuları ve münhasır ekonomik bölgeleri kapsayacak şekilde ülke düzeyinde,
- b) Metropolen bölgeler, gelişme odakları, yeni kentler, gelişme koridorları, üretim, arz ve tüketim akımları ve ilişkileri, kentsel ve bölgesel ağlar, yerleşmelerin yoğunluğu, ulaşım ilişkileri ve fiziksel eşikler gibi etkenler dikkate alınarak Bakanlık tarafından belirlenen havza ya da bölgeleri kapsayacak şekilde bölge düzeyinde, hazırlanır.

<https://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2014/06/20140614-2.htm>

MEKÂNSAL STRATEJİ PLANLARINDA; PLANLAMA İLKELERİ VE ESASLARI

MADDE 14 – (1);

- a) Doğal, tarihi ve kültürel **değerlerin korunması**,
- b) **Afet** zararlarının azaltılmasına yönelik olarak tehlike ve risklerin analiz edilerek tanımlanması ve tedbirlerin alınması,
- c) Kaynakların **sürdürülebilir kullanımının** sağlanması,
- ç) **Ekonomik ve sosyal gelişme** için gerekli olan altyapı, hizmet ve üretim faaliyetlerinin kentsel ve kırsal tüm alanları kapsayacak şekilde kalkınma politikalarına uygun olarak dağıtılması,
- d) Kamu yararı, kaynak kullanımında **etkinlik, verimlilik ve saydamlığın** sağlanması,
- e) Planlamayı etkileyecek ve planlamadan etkilenecek kamu kurum ve kuruluşları, kalkınma ajansları, üniversiteler, yerel yönetimler, sivil toplum kuruluşları, meslek odaları ve özel sektör temsilcilerinin katılımı ile farklı uzmanlık alanlarını içeren **çok disiplinli bir yapıda hazırlanması**,
- f) Ulusal, bölgesel, yerel ve sektörel öncelikler arasında tamamlamıcılık ve **bütünsellik ilişkisinin** kurulması,
- g) Yenilikçi, esnek ve rekabetçi bir **ekonomik yapının** oluşturulması için gerekli mekânsal düzenlemelerin yapılması,
- ğ) Değişen koşullara **uyum** sağlanması, / h) **Mekânsal uyumun** gözetilmesi,
- ı) **Yaşam kalitesinin** artırılması,
- i) **Kentsel ve kırsal** alanlar arası mekânsal ilişkilerin güçlendirilmesi,
- j) Araştırma, analiz ve sentez raporları ile bunların gerektirdiği çalıştayların gerçekleştirilmesi sonucunda çıkacak **verilere dayanarak hazırlanması**, <https://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2014/06/20140614-2.htm>

MSP, PLANIN UNSURLARI

■ MADDE 15 –

- (1) Mekânsal strateji planları sektörel ve tematik paftalar ile plan raporundan oluşur.
- (2) Yerleşmeler sistemi ve kentleşme, ulaşım sistemi, su, risk, altyapı, ekonomi ve özel uzmanlaşma bölgeleri, geliştirilmesi kısıtlı veya özel koşullarla tanımlanan alanlar, özel ilkeler doğrultusunda planlanması gerekli alanlar ve benzeri konularda sektörel ve tematik karar paftaları hazırlanır.
- (3) Bölge mekânsal strateji planları hazırlanırken, bölgenin özellikleri gözetilerek sektörel ve tematik pafta konuları çeşitlendirilebilir.
- (4) Mekânsal strateji planı raporu; vizyon ve öncelikler, ilkeler, amaç, kapsam, hedefler ve stratejiler, sektörel ve tematik kararlar, plan hükümleri ve eylem planı konu başlıklarını içerecek şekilde hazırlanır.
- (5) Kullanılacak olan gösterim teknikleri, sektörel ve tematik paftaların niteliğine ve ölçeğine göre planın hazırlanması sırasında geliştirilebilir ve bu Yönetmelik ekinde yer alan gösterimlerinden farklılıklar gösterebilir. Gerektiğinde diğer plan türlerine ilişkin gösterimler kullanılabilir.

<https://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2014/06/20140614-2.htm>

MSP, UYGULAMA VE İZLEME

■ MADDE 16 –

- (1) İlgili kurum ve kuruluşlarca hazırlanan sektörel planların havza veya bölge düzeyindeki mekânsal strateji planlarına ve çevre düzeni planlarına uyumu sağlanır.
- (2) Mekânsal strateji planlarının uygulamaları, ilgili kurum ve kuruluşların faaliyet raporlarından da faydalanılarak hazırlanacak raporlar ile izlenir. Bu raporlar, uygulama döneminde belirlenen sorunlar ve seçenekli çözüm önerilerini içerecek biçimde hazırlanır; ilgili kurum ve kuruluşlar ile koordinasyon içerisinde değerlendirilir ve gerektiğinde güncellemeler yapılır.
- (3) Yeni gelişmeler ve bölgesel dinamikler dikkate alınarak ihtiyaç duyulan dönemlerde mekânsal strateji planları revize edilir.

<https://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2014/06/20140614-2.htm>

MSP, VERİ YAPISI VE ANALİZLERİ

■ MADDE 17 –

(1) Mekânsal strateji planlarının hazırlanması sürecinde, aşağıda genel başlıklar halinde belirtilen konular ile diğer konularda ilgili kurum ve kuruluşlardan veriler elde edilir; bu veriler kapsamında etüt ve analizler yapılır:

- a) Planlama alanının dünya ve bölgesindeki yeri,
- b) Gelişmesi kısıtlanacak veya özel koşullara sahip alanlar,
- c) Yerleşmeler sistemi ve şehirleşme,
- ç) Sektörlerin mekânsal eğilimleri,
- d) Temel altyapı ve ulaşım,

(2) Gerekli görülmesi halinde planın yeri ve niteliğine göre ilave etüt ve analizler ilgili kurum ve kuruluşlarla işbirliği içerisinde yapılır.

<https://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2014/06/20140614-2.htm>

TÜRKİYE MEKÂNSAL STRATEJİ PLANININ HEDEFLERİ

Ülkemizin vizyon ve hedefleri doğrultusunda Türkiye Mekansal Strateji Planının hedefleri;

- İnsan odaklı, sürdürülebilir, dayanıklı, akıllı ve sosyo-ekonomik gelişmişlik düzeyi yüksek şehirler oluşturulması.
- Ekonomik ve sosyal gelişmenin temini için altyapı ve hizmetlerin kentsel ve kırsal alanları kapsayacak şekilde kalkınma politikalarına uygun olarak dengeli dağılımının sağlanması.
- Rekabet edebilir yerleşmelerin temini için gerekli mekânsal düzenlemelerin ve altyapının desteklenmesi.
- Sürdürülebilir bir çevrenin temini için iklim değişikliğine uyum da gözetilerek sektörel öncelikler, mekânsal gelişme ve çevre politikalarının birbirine entegrasyonunun sağlanmasıdır.

<https://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2014/06/20140614-2.htm>

MEKANSAL STRATEJİ PLANININ PLANLAMA ALANI, DİLİ VE ÖLÇEĞİ

- **Ülke Mekânsal Strateji Planı** Ülke bütünü ile karasuları ve münhasır ekonomik bölgeleri kapsayacak şekilde hazırlanır.
- **Bölge Mekânsal Strateji Planı;**
 - Metropolen bölgeler,
 - Gelişme odakları,
 - Gelişme koridorları,
 - Üretim, arz ve tüketim akımları ve ilişkileri,
 - Kentsel ve bölgesel ağlar,
 - Yerleşmelerin yoğunluğu,
 - Ulaşım ilişkileri ve
 - Fiziksel eşikler gibi etkenler dikkate alınarakbelirlenen havza ya da Düzey-II bölgelerini kapsayacak şekilde **Ülke Mekânsal Strateji Planında özel olarak odaklanması gerektiği ortaya konulan bölgelerde** hazırlanır.
- 1/250.000, 1/500.000 veya daha üst ölçek haritalar üzerinde şematik ve grafik dil kullanılır.
- Sektörel ve tematik paftalar ve raporu ile bütündür. Rapor; vizyon ve öncelikler, ilkeler, amaç, kapsam, hedefler ve stratejiler, sektörel ve tematik kararlar, plan hükümleri ve eylem planı konu başlıklarını içerecek şekilde hazırlanır.

<https://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2014/06/20140614-2.htm>

HABER: TÜRKİYE MEKANSAL STRATEJİ PLANI İÇİN DÜĞMEYE BASILDI

- 04 Kasım 2018 - Milliyet.com.tr
- Çevre ve Şehircilik Bakanlığınca, Türkiye'nin Mekansal Strateji Planının hazırlanmasına yönelik çalışmaların hızlandırılması talimatı verildi. Bu kapsamda tüm bakanlıklara ve belediyelere gönderilen yazıda, planı oluşturmak için öneri ve değerlendirme talep edildi. Çevre ve Şehircilik Bakanı Murat Kurum: "Türkiye Mekansal Strateji Planının temel amacı, sürdürülebilir kalkınma ilkeleri çerçevesinde, ekonomik, sosyal ve mekansal gelişimin sağlanmasıdır" "Ülkemizin mekan kalitesinin arzu edilen seviyeye ulaşması, insan odaklı, yaşanabilir ve kimlikli şehirler oluşturulması ilk hedefimizdir"

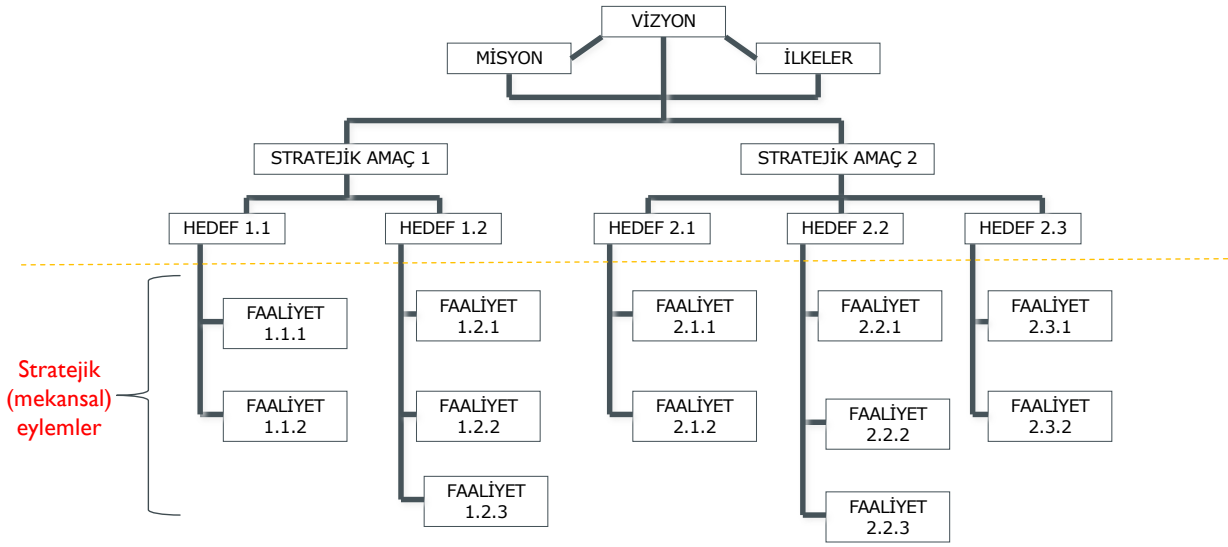
TÜRKİYE MSP TASLAĞI 4. ÜST DÜZEY YÖNLENDİRME TOPLANTISINDA SUNULDU / 2 ARALIK 2021

- 2 Aralık 2021 tarihinde Ankara’da gerçekleştirilen Türkiye MSP 4. Üst Düzey Yönlendirme Toplantısında İstanbul Teknik Üniversitesi’nin danışmanlığında ilgili tüm kurum ve kuruluşların katkılarıyla yapılan çalışmalar neticesinde hazırlanan Türkiye Mekânsal Strateji Planı’nın ilk taslağı sunulmuştur.
- Toplantıya, Çevre ve Şehircilik Bakan Yardımcısı Sayın Fatma VARANK’ın başkanlığında Aile ve Sosyal Hizmetler, Kültür ve Turizm, Milli Eğitim, Sağlık, Sanayi ve Teknoloji, Tarım ve Orman Bakan Yardımcıları; Cumhurbaşkanlığı Yerel Yönetim Politikalar Kurulu, TBB, ilgili kurum ve kuruluşların yanısıra TİM, TOBB gibi özel sektörden üst düzey temsilciler ve İstanbul Teknik Üniversitesi uzmanları tarafından katılım sağlanmıştır.
- Genel olarak Türkiye MSP’nin ekolojik denge, afet risklerine karşı dayanıklılık, iklim değişikliğine uyum, tarımsal üretim ve bütünsel su yönetimi, yerleşmelerde yaşanabilirlik, bilgi toplumu, toplumsal sürdürülebilirlik, karbonsuz hareketlilik ve erişilebilirlik, varlık odaklı yerel kalkınma, ekonomik rekabet ve refah konularını kapsayan stratejik hedefleri ile ilgili bilgilendirme yapılmıştır. Katılımcılar tarafından söz konusu stratejik hedeflere ilişkin görüş ve öneriler bildirilmiştir

<https://mekansalstrateji.csb.gov.tr/yapilan-calismalar-i-89083>

STRATEJİK PLANLAMA YAPISAL UNSURLARI VE ÖRNEKLER

STRATEJİK PLAN UNSURLARININ ORGANİZASYONU

Kaynak: Yılmaz, C. (2005) Stratejik Plan Çalışması Bilgilendirme Toplantısı, Celal Bayar Üniversitesi

VİZYON NEDİR?

- Latince'de birden fazla anlamı olan **videre** fiilinden türemiş olan **"visio"** "uyanık olmak", "anlamak", "kavramak" anlamındadır.
- Ortaçağ'da Almanca'da bilmek anlamına gelen **"wissen"** ve bilge anlamına gelen **"weise"** kavramları da aynı kökenden türemişlerdir.
- **"Visio"** sözü, türetildiği çağlarda oldukça sık yaşandığı iddia edilen vizyon görme olaylarını tanımlamak üzere türetilmiş ve çok geçmeden de hayal görme, optik halüsinasyon görme gibi kavramlar için de kullanılmıştır.

Kaynak: Sollmann, Ullrich; Heinze, Roderich, "Vizyon Yönetimi", Evrim Yayınları, 1995'ten Aktaran; Erceiş, M. A. (2006) Proje Yönetimi Sürecinde Vizyon, Değerler Ve Stratejinin Önemi

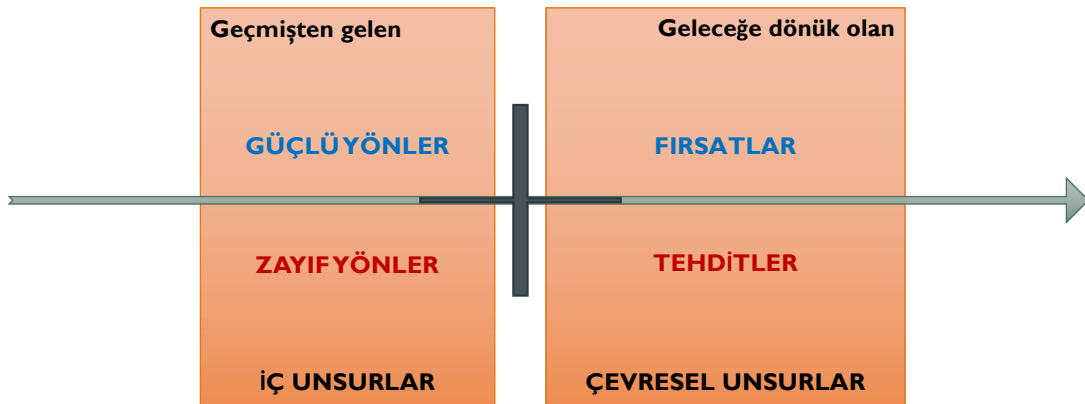
- Vizyon genelde bir kişinin hayali olmaktan çok, bir grubun ürünüdür. Hem bir iddia, hem de hedeflere nasıl ulaşacağını gösteren bir yol haritası niteliği taşır.
- **MİSYON** (ÖZGÖREV), Bir kuruluşun varlık sebebidir; kuruluşun ne yaptığını, nasıl yaptığını ve kimin için yaptığını ifade eder.
- **İLKELER**; Temel değerlerin bir ifadesidir.

VİZYON CÜMLESİ ÖRNEKLERİ

- Toronto yardımsever ve dost bir kenttir.
- Toronto temiz, yeşil ve sürdürülebilir bir kenttir.
- Toronto dinamik bir kenttir.
- Kocaeli: Yaşayan ve yaşatan sanayi kenti.
- Eskişehir: Üniversite, sanayi ve bilgi kenti.

- Örnek Misyon Tanımı: Sosyal Hizmetler Biriminin misyonu, yasal düzenlemelerle uyumlu olarak, bireylere ve ailelere temel insani ihtiyaçlarını karşılama ve kendine yeterli olma konusunda yardımcı olmaktır.
- Örnek Vizyon Tanımı: Türkiye Teknoloji Kuruluşunun vizyonu, Türkiye'yi 21. yüzyılda teknoloji üreten sayılı ülkeler arasına sokmaktır.

SWOT (GZFT) ANALİZİNİN UNSURLARI

STRATEJİK PLAN ÖRNEKLERİ

2023 İstanbul Vizyonu;

“YARATICI VE ÖZGÜR İNSANLARIYLA, YENİLİK VE KÜLTÜR KENTİ; ÖZGÜN İSTANBUL”

Planın gelişme eksenleri ve öncelik alanları;

1. KÜRESEL EKONOMİDE SÖZ SAHİBİ, YÜKSEK KATMA DEĞER ÜRETEN, YENİLİKÇİ VE YARATICI EKONOMİ

1. KÜRESEL EKONOMİDE STRATEJİK AKTÖR
2. KÜRESEL DEĞER ZİNCİRİNDE REKABETÇİ KONUM
3. SANAYİDE DÖNÜŞÜM
4. ARTAN AR-GE VE YENİLİK
5. NİTELİKLİ GİRİŞİMCİLİK
6. DÖNÜŞEN İŞGÜCÜ, GELİŞEN VE ARTAN İSTİHDAM
7. KENTSEL İMAJ VE ETKİN TANITIM

3. BÜTÜNCÜL VE KAPSAYICI KENTSEL DÖNÜŞÜM

Strateji 1. İstanbul’da kentsel dönüşümün bütüncül bir planlama ile bölgesel ihtiyaçlar ve yaşam biçimini dikkate alarak, bölge içi gelişmişlik dengesini sağlayacak şekilde gerçekleştirilmesi

Hedef 1. Ekonomik, sosyal ve fiziksel kentsel risk alanları tanımlanarak İstanbul Bölgesi Risk Haritası’nın hazırlanması ve bu alanların dönüşümü için uygun araçların geliştirilmesi

Hedef 2. Bütüncül bir İstanbul kentsel dönüşüm planının hazırlanması ve başta afetlerden zarar görme riski yüksek alanlar olmak üzere önceliklendirmenin yapılması

Hedef 3. Kentsel dönüşüm alanlarının mahalle kavramını koruyan, iş-konut dengesini kuran kentsel yaşamda ihtiyaç duyulan tüm fonksiyonların yer aldığı, karma fonksiyonlu tasarım yaklaşımıyla geliştirilmesi

Hedef 4. Kentsel dönüşüm alanlarında İstanbul kimliği, özgün değerler ve yaşam biçimine uygun mekân tasarımlarının geliştirilmesi

Hedef 5. Kentsel dönüşüm alanlarının kentin bütünüyle entegre, erişilebilir şekilde ve sosyal donatılar ile birlikte geliştirilmesi

Hedef 6. Kentsel dönüşüm alanlarında mimari karakterin çeşitliliği ve özgün mimari tasarımın sağlanması

Hedef 7. Kentsel dönüşüm alanlarında akıllı ve yeşil bina tasarımının teşvik edilmesi

MURRAY & NEILL (2011) “STRATEGİC SPATİAL PLANNİNG İN BERLİN–BRANDENBURG: A REQUIEM FOR BALANCED DEVELOPMENT?” PLANNİNG PRACTİCE & RESEARCH, VOL. 26, NO. 1.

BERLİN–BRANDENBURG

STRATEGIC SPATIAL PLANNING FRAMEWORKS IN EUROPE

- multi-level and coordinated planning governance;
- guidance for public-sector investment in infrastructure and services;
- the spatial allocation of public-sector support to reduce spatial inequalities;
- indicative guidance for private-sector investment not least to curb the excesses of market preference in regard to the location, scale and impact of development;
- public/private collaboration in development;
- rationalized resource allocations across space and within government policies and programmes;
- a level of certainty and consistency in decision-making within and across sectors;
- spatial guidance for land-use management, including the content of development plans and related development control decision-making; and
- a long-term action plan for the implementation of a strategic vision.

STRUCTURE BY DECENTRALIZED CONCENTRATION

- Prepared by the Berlin–Brandenburg Joint Regional Spatial Planning Department based in Potsdam...
- 'balanced development'
- Berlin–Brandenburg has been strongly identified, until recently, with a particular balanced spatial development framework called 'decentralized concentration'.

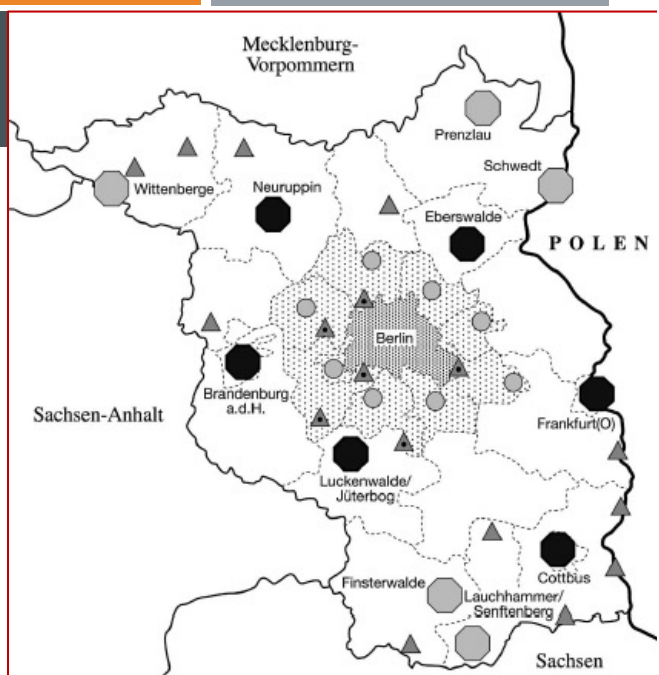
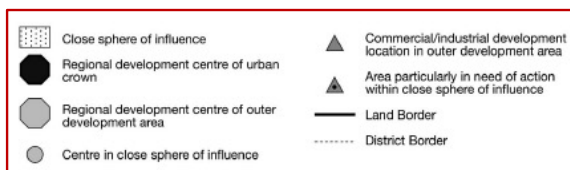

FIGURE 4. Core region of the Baltic-Adriatic Development Corridor.
Source: Institute for Regional Development and Structural Planning & Leibniz Institute of Ecological and Regional Development (2008, p. 2).

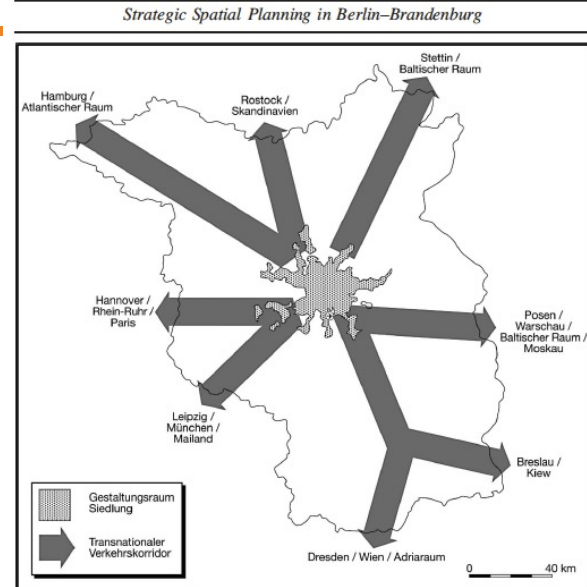

FIGURE 3. The Berlin Star and its corridor linkages.
Source: Adapted from Joint Regional Spatial Planning Department (2009a, p. 10).

THE 2009 SPATIAL PLANNING STRATEGY FOR BERLIN-BRANDENBURG

- to integrate the capital region with its national and international interdependencies;
- to enable growth;
- to regulate the spatial distribution of infrastructure through a comprehensive system of central places;
- to contribute to the equal treatment of the constituent parts of the capital region in terms of development opportunities;
- to concentrate settlement and infrastructure development on spatial focal points;
- to protect open space and natural resources;
- to provide for supra-regional transport connections, including the Berlin-Brandenburg International Airport;
- to encourage regional stakeholders to take action on the basis of own responsibility.

THE 2009 SPATIAL PLANNING FRAMEWORK FOR BERLIN- BRANDENBURG

- four higher-order centres (Oberzentrum)
- 34 middle-ranking centres (Mittelzentrum)

İSTANBUL'DAN BİR YEREL KATILIM PROGRAMI HAZIRLIĞI ÖRNEĞİ...

2020- İSTANBUL İÇİN KATILIMCI ŞEHİR PLANLAMA UYGULAMA MODELİ, EĞİTİM VE KAPASİTE GELİŞTİRME MODELİ

[HTTPS://SEHIRPLANLAMA.IBB.İSTANBUL/ARSIV/](https://sehirplanlama.ibb.istanbul/arsiv/)

SÜRDÜRÜLEBİLİR KALKINMA HEDEFLERİ 2030

İSTANBUL'DA TAMAMLAYICI ORTAK HEDEFLER VE İLKELER

Küresel Hedefler:

Sürdürülebilir Kalkınma Hedefleri (Amaçları) ve Yeni Kent Gündemi

Yoksulluğu ortadan kaldırmak, gezegenimizi korumak ve tüm insanların barış ve refah içinde yaşamasını sağlamak için evrensel eylem çağrısıdır.

İstanbul'un Vizyonu, Misyonu ve Temel Değerleri

Vizyon: Adil, yeşil ve yaratıcı şehir, mutlu İstanbullu...

Misyon: Yeni nesil belediyecilik anlayışıyla şehrin tüm değerlerine sahip çıkarak üreten, kültürel ve sosyal yaşamı ile 24 saat yaşayan bir İstanbul için erişilebilir hizmetler sunmak.

Temel Değerler: Adalet, Şeffaflık ve Hesap Verebilirlik, Etik, Yenilikçilik, Çevreye Duyarlılık, Liyakat, Katılımcılık, İnsan Odaklılık, Çeviklik.

Örnek Program Hedefi: Açık Yönetim İlkelerine Sahip Çıkan Yeni Nesil Katılımcı Planlama Değerleri

İSTANBUL BÜYÜKŞEHİR BELEDİYESİ KURUMSAL STRATEJİK PLANINDAKİ ANA TEMALAR / 2019

8 ana başlık çerçevesinde oluşturulan İstanbul Stratejik Planındaki temalar şunlardır:

- Ulaşılabilir İstanbul,
- Çevreye duyarlılık,
- Üreten İstanbul,
- Paylaşan İstanbul,
- Finansal sürdürülebilirlik,
- Katılımcı ve yenilikçi yönetim,
- Yaşayan İstanbul,
- Eşsiz miras.

<https://www.ibb.istanbul/News/Detail/35960>

İSTANBUL 2050 VİZYONU

[HTTPS://VİZYON2050.İSTANBUL/](https://viyon2050.ibb.istanbul/)

İSTANBUL 2050 VİZYONU

Hayatın tüm çeşitliliği ile canlı ve özgür olduğu,
herkesin iyi yaşadığı bir dünya şehri İstanbul...

2050 yılında İstanbul,

"Hayatın tüm çeşitliliği ile canlı ve özgür olduğu, herkesin iyi yaşadığı demokratik bir dünya kenti"
olacaktır.

Ekrem İmamoğlu
İstanbul Büyükşehir Belediye Başkanı

<https://vizyon2050.istanbul/>

”

Çevreyi
Koruyan ve
Değişen
İklimle
Uyumlu
Kent

”

Dönüştüren
ve Dayanıklı
Ekonomi

”

Herkes için
Erişilebilir
ve Adil
Kentsel
Olanaklar

”

İyi Yaşam
Sağlayan
Canlı ve
Duyarlı
Mekânlar

”

Etkin ve Kapsayıcı
Hareketlilik

”

Bütünleşik ve Akıllı
Altyapı Sistemleri

”

Eşit ve Özgür Toplum

VİZYON 2050 TEMALARI

<https://vizyon2050.istanbul/>

İSTANBUL VİZYON 2050 STRATEJİ BELGESİ

İstanbul Vizyon 2050 Strateji Belgesi; geleceğin dünyasının şekillendireceği 5 temel **kriz alanını** çözme amacı olan bir programdır:

- I. Yönetişim ve Demokrasi,
- II. Ekonomi ve Kalkınma,
- III. Ekoloji ve Çevre,
- IV. Kentsel Yapılı Çevre, Ulaşım ve Altyapı, ve
- V. Toplumsal Refah ve Adalet.

Belge, **7 tema altında** sunduğu amaç ve hedefler ile 2050 yılında İstanbul'un hak ettiği yeri almasını garantileyecek, toplumsal adalet ve refahı tüm İstanbullular için sağlayacaktır.

- I. Çevreyi koruyan ve değişen iklime uyumlu
- II. Etkin ve kapsayıcı hareketliliği sağlayan
- III. Bütünleşik ve akıllı altyapı sistemleri kuran
- IV. İyi yaşam sağlayan canlı ve duyarlı mekanlar üreten
- V. Dönüştüren ve dayanıklı ekonomi sunan
- VI. Herkes için erişilebilir ve adil kentsel olanaklar oluşturan
- VII. Eşit ve özgür toplum yaratan bir İstanbul...

<https://vizyon2050.istanbul/>

#Adil #Aidiyet #Akıllı şehir #Aktif hareketlilik #Altyapı #Araştırma geliştirme #Barınma #Bilgi #Birlikte yaşam
#Biyçeşitlilik #Çekim merkezi #Çeşitlilik #Çocuklar #Dayanıklılık #Dengeli #Deniz Kıyı Alanları #Dezavantajlı gruplar
#Döngüsellik #Eğitim #Ekoloji #Ekosistem #Emisyon #Erişilebilirlik #Eşitlik #Finansman #Gençler #Gıda
#Girişimcilik #Güvenlik #İklim değişikliğine uyum #İstihdam #İş birliği #İzleme Denetleme #Kadınlar #Kamusal mekan
#Kapsayıcılık #Karar Destek Mekanizmaları #Karbon nötr #Katılımcılık #Kentsel alan #Kentsel yaşam #Kentsel yayılma
#Kırılganlık #Konut #Koordinasyon #Koruma #Kültür Sanat #Kültürel miras #Nitelikli işgücü #Özgürlük #Planlama
#Sağlıklı yaşam #Sanayi #Sivil alan #Spor #Su kaynakları #Sürdürülebilirlik #Şeffaflık #Tarım #Teknoloji
#Temiz çevre #Temiz enerji #Teşvik mekanizmaları #Toplum #Toplumsal cinsiyet eşitliği #Toplumsal farkındalık #Ulaşım Lojistik
#Üretim #Veri yönetimi #Verimlilik #Yaratıcılık #Yaşlılar #Yenilikçilik #Yerel demokrasi #Yeşil alan #Yeşil Ekonomi
#Yönetişim

<https://vizyon2050.istanbul/>

VİZYONA BAĞLI AMAÇ VE HEDEFLERLE BU HEDEFLERİN UYGULANMASINDA İLERLEYİŞİNİN ÖLÇÜLMESİNE YÖNELİK İZLEME VE DEĞERLENDİRME GÖSTERGELERİ

Tema	Amaç	Gösterge	Mevcut Durum (yıl)	Yıllık izleme (20xx durumu)	Yıllık izleme (20xx+1 durumu)	2050 hedefi	VEP Proje Paketi	Göstergenin veri kaynağı	Notlar
Çevreyi Koruyan ve Değişen İklimle Uyumlu Kent	Doğal Değerleri Korumak, İyileştirmek ve Onarmak	Yapılaşmış alan oranı	%26 (2018)			<%26		Mekansal Adres Kayıt Sistemi, İçişleri Bakanlığı	
Çevreyi Koruyan ve Değişen İklimle Uyumlu Kent	Doğal Değerleri Korumak, İyileştirmek ve Onarmak, Kentin İklim Değişikliğine Uyum Kapasitesini ve Yurttaşların İklim Krizi Mücadelesine Katılımını Artırmak	Yapılaşmış alan içerisindeki yutak alan oranı	%2 (2021)			10%		Mekansal Adres Kayıt Sistemi, İçişleri Bakanlığı	

<https://vizyon2050.istanbul/vizyon2050-I-2165-Birliktelzleyecegiz>

Tema	Amaç	Gösterge	Mevcut Durum (yıl)	Yıllık izleme (20xx durumu)	Yıllık izleme (20xx+1 durumu)	2050 hedefi	VEP Proje Paketi	Göstergenin veri kaynağı	Notlar
Herkes için erişilebilir ve adil kentsel olanaklar	Uluslararası Standartlarda Spor Altyapısını Geliştirmek, Sporun Yaşam Biçimi Olarak Benimsenmesini Sağlamak	Kişi başına düşen spor alanı miktarı	0,91 m²/kişi (2021)			>10 m²/kişi		İstanbul Kenti Spor Ana Planı, İBB	
İyi Yaşam Sağlayan Canlı, Duyarlı Mekanlar	Canlı Kentsel Yaşamı Destekleyen Dinamik Kamusal Mekânları Geliştirmek	Çocuk başına düşen oyun alanı miktarı	0,2 m²/çocuk (2021)			>5 m²/çocuk		Yeşil Alan Yönetim Sistemi, İBB	
Eşit ve Özgür Toplum	Gelir Adaletsizliğini Önlemek ve Tüm Biçimleriyle Yoksulluğu Azaltmak	Yoksulluk oranı (Medyan gelirin %50 ve altındaki nüfus)	%12,32 (2021)			<%5		Gelir ve Yaşam Koşulları Araştırması, TÜİK	

<https://vizyon2050.istanbul/vizyon2050-I-2165-Birliktelzleyecegiz>